

HOOFSTUK 3

AARD EN VOORKOMS VAN MISDAAD OP TRANSVAAL SUIKER BEPERK SE LANDGOEDERE: `n KWANTITATIEWE BESPREKING

3.1 Inleiding

Hoofstuk drie behels `n kwantitatiewe bespreking van die data verkry uit die vraelyste soos verwerk deur die SPSS-rekenaarprogram. Die data word, waar nodig, aangevul met amptelike maatskappystatistiek rakende misdaad op die onderskeie plase. Vir doeleinades van hierdie navorsing is misdaadstatistiek oor die tydperk 1998 tot en met 2002 in berekening gebring. Die motivering vir hierdie afbakeningsperiode is dat daar weinig statistiek ten opsigte van die voorafgaande tydperk beskikbaar is, terwyl respondentie ook aangedui het dat hulle nie misdaad voor hierdie tydperk akkuraat kan herroep nie. Hierdie kwantitatiewe studie is ondersoekend van aard en fokus dus hoofsaaklik op die data afkomstig uit die vraelyste en die bespreking daarvan.

Die bestudering van genoemde statistiek dui daarop dat hoewel daar relatief min misdaad op die onderskeie plase voorkom, die verskynsel wel deur die plaasbestuurders as problematies ervaar word. Die relatief hoë randwaarde en produksieverlies wat gepaard gaan met die diefstal van sommige items, dra by tot die problematiek, veral in gevalle waar gesteelde voertuie betrokke is. Die gevolge van ekonomies-verwante verliese is nie net monetêr van aard nie nie, maar beïnvloed ook produksiekoste en veroorsaak ongerief. Ter verduideliking haal Van der Westhuizen (2003) die voorbeeld aan van besproeiingstoerusting wat gesteel word. Buiten die finansiële verlies, het die diefstal van besproeiingstoerusting tot gevolg dat die suikerriet vir `n tyd – totdat die toerusting vervang is – nie besproei kan word nie. `n Week of langer gaan normaalweg verlore voordat hierdie boerdery-aktiwiteit normaal voortgesit kan word en die situasie normaliseer. In die proses word produksie gekortwiek, wat lei tot groter finansiële verliese. Die gepaardgaande bedryfskoste verbonde aan die plaas en afhaal van die bestellings is nie eens by sodanige verliese bygereken nie.

Soos blyk uit die bespreking wat volg, het `n plaasaanval of ernstige geweldsmisdaad tot op hede nog nie op een van die maatskappy se landgoedere voorgekom nie. Plaasaanvalle het volgens Roos (2003) wel op buurphase in die Malelane-polisiedistrik voorgekom. Verskeie ekonomies-verwante misdade kom egter sporadies op die maatskappy se onderskeie fase voor en daarom is die fokus van hierdie navorsing op die voorkoming van sodanige misdade.

In hierdie hoofstuk word die misdaadgeskiedenis op Transvaal Suiker Beperk se fases aan die hand van `n kwantitatiewe studie uiteengesit met verwysing na die aard en omvang van sodanige misdaad. Daar word voorts verwys na die bestaande misdaadvorKomingsmaatreëls, die afstand vanaf die naaste polisiestasie, asook ander relevante data soos verkry uit die verwerkte vraelyste.

Weens die relevansie van plaasaanvalle in hierdie navorsing, word die omstrede onderwerp kortlik hieronder bespreek.

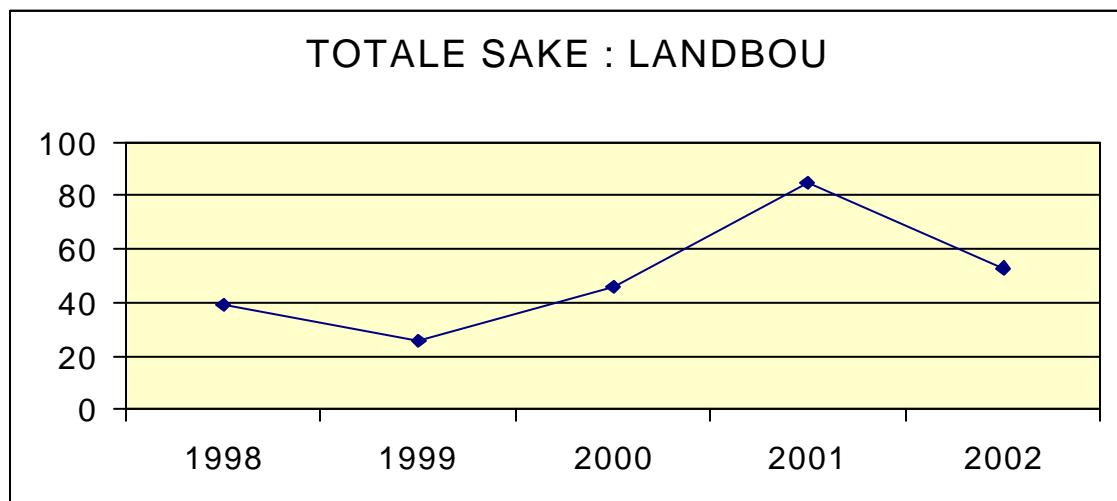
3.2 Die aard van misdaad op Transvaal Suiker Beperk se fases

O'Block et al (1991:19) wys daarop dat die impak van misdaad `n werklikheid is, hoewel die kostes nie altyd meetbaar is nie. In reaksie op misdaad leef sommiges soos kluisenaars agter hoë mure en traliewerk, toegerus met die mees gesofistikeerde alarmstelsels. Roetes en tye word vooraf beplan om hoë misdaadgebiede te vermy in `n poging om nie `n misdaadslagoffer en sodoende deel van misdaadstatistiek te word nie. Slagoffers van inbrake ervaar slaaplose nagte as gevolg van vrees dat die inbrekers weer kan toeslaan. Die media berig daagliks oor grusame moorde en verkragtings en oor die algemeen word `n bleek misdaadprentjie vir Suid-Afrika geskep. Genoemde beskrywing is nie deel van `n draaiboek nie, maar weerspieël die werklike situasie waarmee die Suid-Afrikaanse publiek daagliks te kampe het. Volgens Jeffery (1977:191), vind die meeste misdaad op `n paar spesifieke plekke plaas en is selfs voor spelbaar wat die tyd aanbetrif. Om daardie misdaadtendense deur vooruitskouings teen te werk moet beter pogings aangewend word om misdaad deur omgewingsontwerp te voorkom.

Die onderstaande bespreking weerspieël die verskeidenheid misdade wat op die maatskappy se fases voorkom. Misdaadpleging op die onderskeie fase kom op tweërlei wyses voor. Ten

eerste kan personeel intern hulself skuldig maak aan `n misdryf of beleidsoortreding, terwyl die bedreiging ten tweede van buite die plaasgrense kan kom in gevalle waar die misdadigers nie plaaswerkers is nie. Sedert 2000 is van die funksies op die plase uitgekontrakteer met die gevolg dat daar meestal tydelike kontrakwerkemers op die plase werksaam is (Van Rooyen 2003). Uit onderstaande statistiek en die bespreking daarvan blyk dit duidelik dat relatief min misdrywe oor die algemeen op die maatskappy se plase gepleeg word.

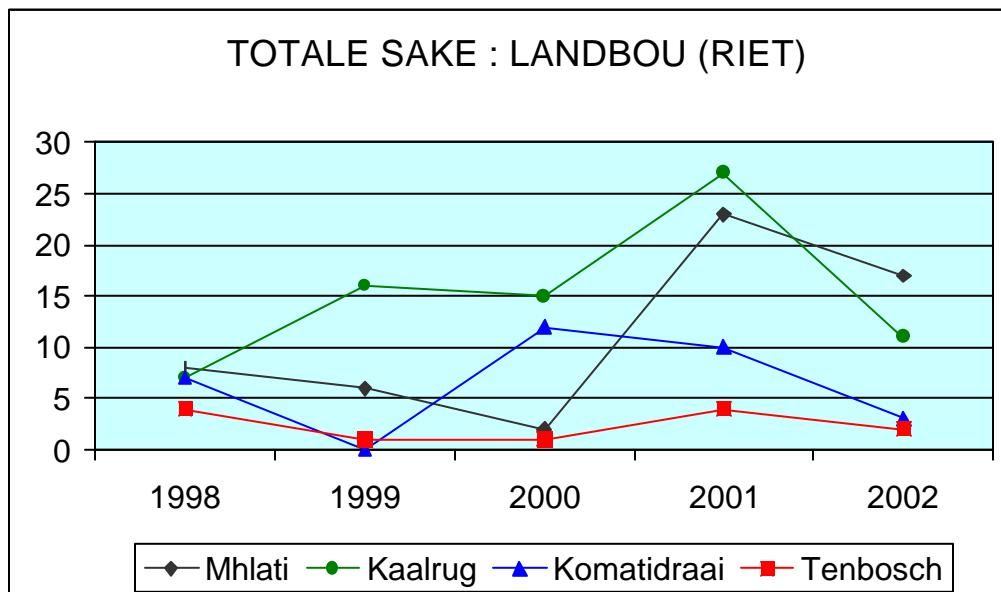
Grafiek 3.1

Volgens grafiek 3.1 blyk dit dat daar `n geleidelike toename in sake voorgekom het sedert 1999 met `n afplatting in 2001/2002. Die toename in veral diefstalle het tot gevolg gehad dat plaasbestuurders van gekontrakteerde sekuriteitsdienste gebruik moes maak in `n poging om misdaad op die plase te bekamp. Gedurende April 2001 is `n privaat sekuriteitsmaatskappy ingekontrakteer om diens te lewer op die maatskappy se onderskeie landgoedere. Verskeie arrestasies deur die verskillende diensverskaffers op die plase het tot gevolg gehad dat die aantal gerapporteerde sake sedert 2001 begin afneem het soos gereflekteer word in bostaande grafiek.

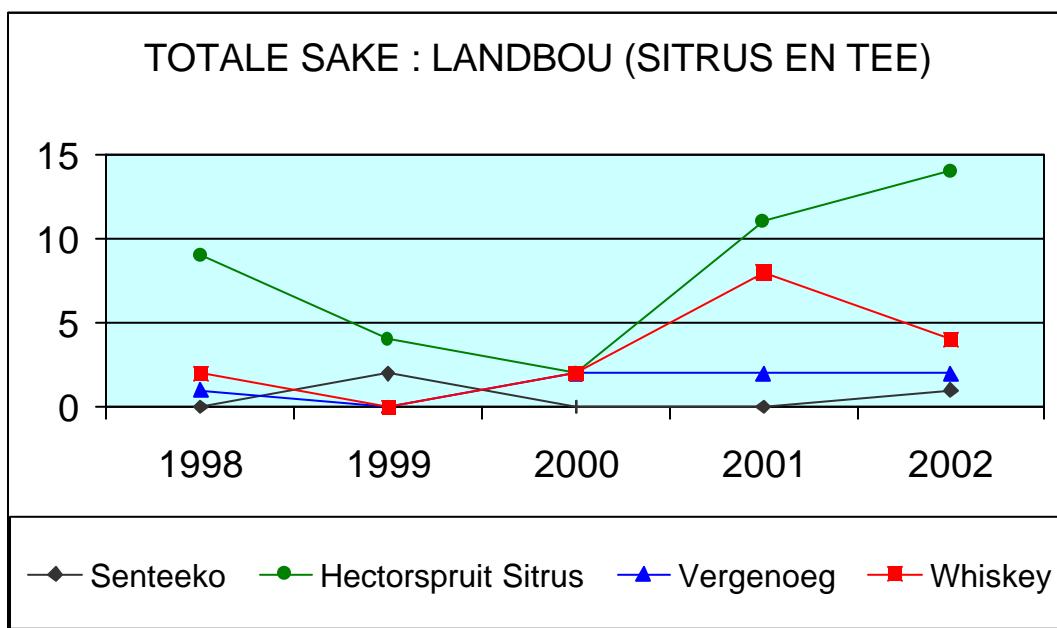
Vervolgens word onderskeid getref tussen die aantal sake wat voorgekom het op die verskillende landgoedere, soos geïllustreer in grafieke 3.2 en 3.3 hieronder.

Grafiek 3.2

Grafiek 3.2 dui die totale aantal sake per jaar aan wat op die maatskappy se onderskeie suikerriet-landgoedere voorgekom het. In die tydperk tussen 2000 en 2002 het meer misdade te Kaalrug en Mhlati plaasgevind, terwyl daar te Komatidraai en Tenbosch minder misdade voorgekom het. Komatidraai is aan die voor- en gedeeltelik aan die sykante geëlektrifiseer terwyl effektiewe toegangsbeheermaatreëls toegepas word. Ten spyte van hierdie maatreël is daar steeds misdade gepleeg deur oortreders wat die plaas betree vanaf die spoorwegservituutpad. Hierteenoor beskik Tenbosch tans oor 'n groep van twaalf sekuriteitswagte wat na die sekuriteitsbehoeftes van die plaas omsien. Kaalrug is geografies in 'n gebied geleë wat die plaas potensieel meer vatbaar maak vir diefstalle. Daar is geen formele toegangsbeheer by Kaalrug nie, terwyl daar ook verskeie ontsnaproetes is. Kaalrug is relatief ver van die naaste polisiestasie geleë. Hoewel Mhlati ook oor geen formele toegangsbeheer beskik nie, is daar wel 'n beheerde valhek op een van die hooftoegangsoetes na die plaas. Anders as in die geval van Kaalrug, is Mhlati twee kilometer van die naaste polisiestasie op Malelane geleë. Die Malelane-suikermeule is ook op Mhlati gebou.

Grafiek 3.3

‘n Vergelyking tussen bestaande grafiese voorstellings dui daarop dat meer misdaadvoorvalle op die suikerrietphase voorgekom het as op die sitrusphase. Sedert 2000 was daar ‘n toename in misdaadvoorvalle te Hectorspruit Citrus asook Whiskey. Interessant is die feit dat daar ook ‘n toename in die aantal sake was sedert die inkontraktering van ‘n wagdiens – vanaf 2001 – op die sitrusphase. Soos in die geval van die suikerrietphase, is verskeie arrestasies deur die sekuriteitdiensverskaffer gemaak vandat hulle ‘n diens op die plase lewer. Sodanige statistiek (arrestasies deur diensverskaffers) is by bogenoemde data geïnkorporeer en moet derhalwe in ag geneem word by die vertolking van die grafiese voorstelling. Veral te Hectorspruit Citrus is verskeie arrestasies uitgevoer ten opsigte van die diefstal van sitrus.

Oor die tydperk 1998 tot 2002 is slegs drie misdaadvoorvalle te Senteeko aangemeld. Senteeko is die enigste landgoed waar formele toegangsbeheer sedert 1998 deur sekuriteitsdienste toegepas word. Die diens sluit ook swerfwagte in wat die perseel patroleer. Hierdie aksie tesame met die geografiese ligging soos beskryf in hoofstuk een, dra waarskynlik by tot die relatiewe lae voorkoms van misdade. Voorts is die plaas nie maklik toeganklik vanaf hoofroetes nie, terwyl Senteeko ook die maatskappyplaas is wat die verste van die SAPD geleë is.

3.2.1 Tipes insidente

Vervolgens word die tipes misdade (insidente) soos aangedui in die vraelyste, uiteengesit en bespreek. Vergelykings word ook tussen die onderskeie plase gedoen. Onderskeid word eerstens getref tussen die suikerriet- en sitrusplase, asook die teeplaas Senteeko. Vergelykings word verder gedoen tussen die onderskeie plase ten einde `n meer volledige geheelbeeld daar te stel.

Tabel 3.1 Verkragting: Suikerriet-, sitrus- en teeplase

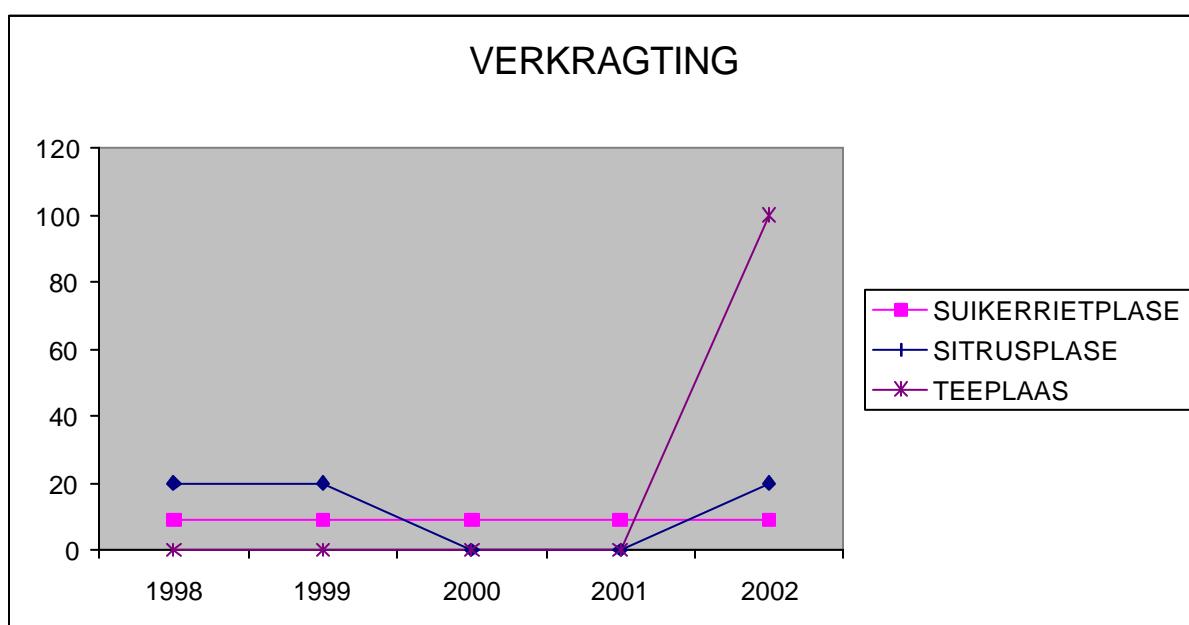
Veranderlike N = 17	1998	1999	2000	2001	2002
Suikerrietplase JA	9.1% (1)	9.1%(1)	9.1%(1)	9.1%(1)	9.1%(1)
Suikerrietplase NEE	90.9%(10)	90.9%(10)	90.9%(10)	90.9%(10)	90.9%(10)
TOTAAL	100%(11)	100%(11)	100%(11)	100%(11)	100%(11)
Sitrusplase JA	20%(1)	20%(1)	0%(0)	0%(0)	20%(1)
Sitrusplase NEE	80%(4)	80%(4)	100%(5)	100%(5)	80%(4)
TOTAAL	100%(5)	100%(5)	100%(5)	100%(5)	100%(5)
Teeplaas JA	0%(0)	0%(0)	0%(0)	0%(0)	100%(1)
Teeplaas NEE	100%(1)	100%(1)	100%(1)	100%(1)	0%(0)
TOTAAL	100%(1)	100%(1)	100%(1)	100%(1)	100%(1)

Tabel 3.1 verteenwoordig die aantal verkragtings wat op die maatskappy se plase aangemeld is, en daaruit blyk dit baie duidelik dat hierdie kategorie misdaad nie `n probleem is nie. Oor die tydperk 1998 tot 2002 het by alle suikerrietplase verkragtings voorgekom. Oor die tydperk 2000 en 2001 is daar geen verkragtings op die sitrusplase gerapporteer nie. Slegs gedurende 2002 is daar by Senteeko een verkragting gerapporteer. In die betrokke geval is `n werknemer se dogter vermoedelik deur `n medewerker se seun verkrag. Verkragtings wat wel voorkom, geskied buite werksverband en daarom raak die plaasbestuurders nie betrokke in sodanige persoonlike geskille nie. Hierdie voorvalle word direk met die SAPD opgeneem deur die klaagster en word eerder as `n sosiaal-maatskaplike probleem beskou. Die aantal verkragtings wat hierbo gemeld word, is voorvalle wat wel onder die betrokke plaasbestuurder se aandag

gebring is en is daarom by die studie ingesluit. Ter wille van groter duidelikheid word bestaande data in grafiese formaat (grafiek 3.4 - uitgedruk in %) hieronder uiteengesit.

Die vertikale aste van die grafiese voorstellings in hierdie hoofstuk verteenwoordig die aantal sake uitgedruk as 'n persentasie en nie in rou-getalle nie, terwyl die horisontale aste die afgebakende jaartal verteenwoordig.

Grafiek 3.4 Verkragting: Suikerriet-, sitrus- en teeplase

Tabel 3.1.2 Verkragting: Onderverdeelde suikerrietphase

Veranderlike N = 11	1998	1999	2000	2001	2002
Tenbosch JA	0%(0)	0%(0)	0%(0)	0%(0)	0%(0)
Tenbosch NEE	100%(3)	100%(3)	100%(3)	100%(3)	100%(3)
TOTAAL	100%(3)	100%(3)	100%(3)	100%(3)	100%(3)
Kaalrug JA	0%(0)	0%(0)	0%(0)	0%(0)	0%(0)
Kaalrug NEE	100%(2)	100%(2)	100%(2)	100%(2)	100%(2)
TOTAAL	100%(2)	100%(2)	100%(2)	100%(2)	100%(2)
Mhlati JA	0%(0)	0%(0)	0%(0)	0%(0)	0%(0)
Mhlati NEE	100%(3)	100%(3)	100%(3)	100%(3)	100%(3)
TOTAAL	100%(3)	100%(3)	100%(3)	100%(3)	100%(3)
Komatidraai JA	33.3%(1)	33.3%(1)	33.3%(1)	33.3%(1)	33.3%(1)
Komatidraai NEE	66.7%(2)	66.7%(2)	66.7%(2)	66.7%(2)	66.7%(2)
TOTAAL	100%(3)	100%(3)	100%(3)	100%(3)	100%(3)

Dit blyk uit tabel 3.1.2 dat verkragting slegs op Komatidraai voorgekom het. Oor die tydperk 1998 tot 2002 is geen verkragtings by Tenbosch, Kaalrug en Mhlatiplaas aangemeld nie. Sommige plaasbestuurders is van mening dat meer verkragtings wel plaasvind, maar dat die slagoffers nie na vore kom nie of dat sodanige sake direk aan die SAPD gerapporteer word sonder dat die werkewer daarvan kennis dra.

Tabel 3.1.3 Verkragting: Onderverdeelde sitrusphase

Veranderlike N=5	1998	1999	2000	2001	2002
Hectorspruit Sitrus JA	50%(1)	50%(1)	0%(0)	0%(0)	0%(0)
Hectorspruit Sitrus NEE	50%(1)	50%(1)	100%(2)	100%(2)	100%(2)
TOTAAL	100%(2)	100%(2)	100%(2)	100%(2)	100%(2)
Vergenoeg JA	0%(0)	0%(0)	0%(0)	0%(0)	0%(0)
Vergenoeg NEE	100%(2)	100%(2)	100%(2)	100%(2)	100%(2)

TOTAAL	100%(2)	100%(2)	100%(2)	100%(2)	100%(2)
Whiskey JA	0%(0)	0%(0)	0%(0)	0%(0)	100%(2)
Whiskey NEE	100%(1)	100%(1)	100%(1)	100%(1)	0%(1)
TOTAAL	100%(1)	100%(1)	100%(1)	100%(1)	100%(1)

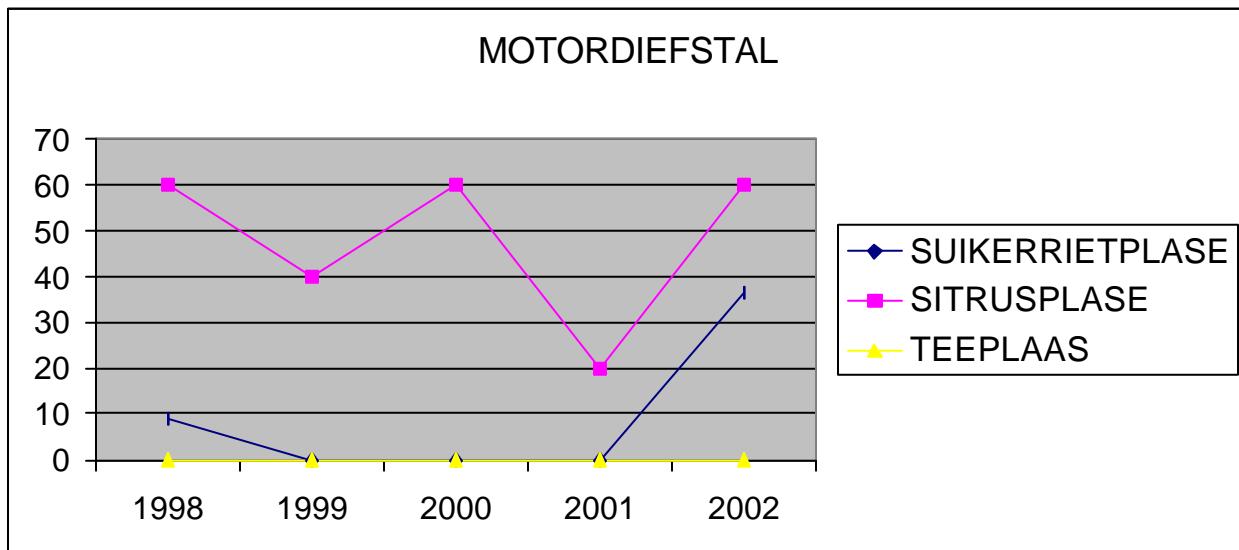
Oor die tydperk 2000 tot 2002 is geen verkragtings op die onderskeie sitrusplase aangemeld nie, terwyl verkragtings oor die tydperk 1998 tot 1999 slegs op Hectorspruit Sitrus aangemeld is.

Tabel 3.2 Motordiefstal: Suikerriet-, sitrus- en teeplase

Veranderlike N=17	1998	1999	2000	2001	2002
Suikerrietplase JA	9.1%(1)	0%(0)	0%(0)	0%(0)	36.4%(4)
Suikerrietplase NEE	90.9%(10)	100%(11)	100%(11)	100%(11)	63.6%(7)
TOTAAL	100%(11)	100%(11)	100%(11)	100%(11)	100%(11)
Sitrusplase JA	60%(3)	40%(2)	60%(3)	20%(1)	60%(3)
Sitrusplase NEE	40%(2)	60%(3)	40%(2)	80%(4)	40%(2)
TOTAAL	100%(5)	100%(5)	100%(5)	100%(5)	100%(5)
Teeplaas JA	0%(0)	0%(0)	0%(0)	0%(0)	0%(0)
Teeplaas NEE	100%(1)	100%(1)	100%(1)	100%(1)	100%(1)
TOTAAL	100%(1)	100%(1)	100%(1)	100%(1)	100%(1)

Dit kom duidelik uit tabel 3.2 na vore dat motordiefstal 'n probleem is wat die sitrusplase betref. Oor die tydperk 1998 tot 2002 is daar elke jaar ten minste een voertuig op een van die sitrusplase gesteel. Die teeplaas, Senteeko, het geen voertuie weens diefstal oor dieselfde tydperk verloor nie. Slegs gedurende 1998 en 2002 is voertuie op suikerrietplase gesteel. Ter wille van groter duidelikheid word bostaande data in grafiese formaat (grafiek 3.5- uitgedruk in %) hieronder uiteengesit.

Grafiek 3.5 Motordiefstal: Suikerriet-, sitrus- en teeplase

Tabel 3.2.1 Motordiefstal: Onderverdeelde suikerrietplase

Veranderlike N = 11	1998	1999	2000	2001	2002
Tenbosch JA	0%(0)	0%(0)	0%(0)	0%(0)	66.7%(2)
Tenbosch NEE	100%(3)	100%(3)	100%(3)	100%(3)	33.3%(1)
TOTAAL	100%(3)	100%(3)	100%(3)	100%(3)	100%(3)
Kaalrug JA	50%(1)	0%(0)	0%(0)	0%(0)	0%(0)
Kaalrug NEE	50%(1)	100%(2)	100%(2)	100%(2)	100%(2)
TOTAAL	100%(2)	100%(2)	100%(2)	100%(2)	100%(2)
Mhlati JA	0%(0)	0%(0)	0%(0)	0%(0)	66.7%(2)
Mhlati NEE	100%(3)	100%(3)	100%(3)	100%(3)	33.3%(1)
TOTAAL	100%(3)	100%(3)	100%(3)	100%(3)	100%(3)
Komatidraai JA	0%(0)	0%(0)	0%(0)	0%(0)	0%(0)
Komatidraai NEE	100%(3)	100%(3)	100%(3)	100%(3)	100%(3)
TOTAAL	100%(3)	100%(3)	100%(3)	100%(3)	100%(3)

Oor die tydperk 1998 tot 2002 is geen voertuie te Komatidraai gesteel nie. Gedurende 2002 is voertuie slegs op Tenbosch en Mhlati gesteel, terwyl daar op die res van die suikerrietplase geen voertuie gesteel is nie. `n Motorfiets is op Tenbosch en `n bakkie op Mhlatiplaas gesteel.

Die bakkie is gesteel waar dit geparkeer was in die woongebied te Mhlati, ten spyte van die feit dat daar `n rathefboomslot geïnstalleer en `n ketting om die bakkie se as gedraai was as ekstra maatreël teen diefstal. Gedurende 1998 is daar slegs op Kaalrug `n voertuig gesteel.

Tabel 3.2.2 Motordiefstal: Onderverdeelde sitrusphase

Veranderlike N=5	1998	1999	2000	2001	2002
Hectorspruit Sitrus JA	100%(2)	50%(1)	50%(1)	0%(0)	50%(1)
Hectorspruit Sitrus NEE	0%(0)	50%(1)	50%(1)	100%(2)	50%(1)
TOTAAL	100%(2)	100%(2)	100%(2)	100%(2)	100%(2)
Vergenoeg JA	50%(1)	50%(1)	50%(1)	50%(1)	50%(1)
Vergenoeg NEE	50%(1)	50%(1)	50%(1)	50%(1)	50%(1)
TOTAAL	100%(2)	100%(2)	100%(2)	100%(2)	100%(2)
Whiskey JA	0%(0)	0%(0)	100%(1)	0%(0)	100%(2)
Whiskey NEE	100%(1)	100%(1)	0%(0)	100%(1)	0%(1)
TOTAAL	100%(1)	100%(1)	100%(1)	100%(1)	100%(1)

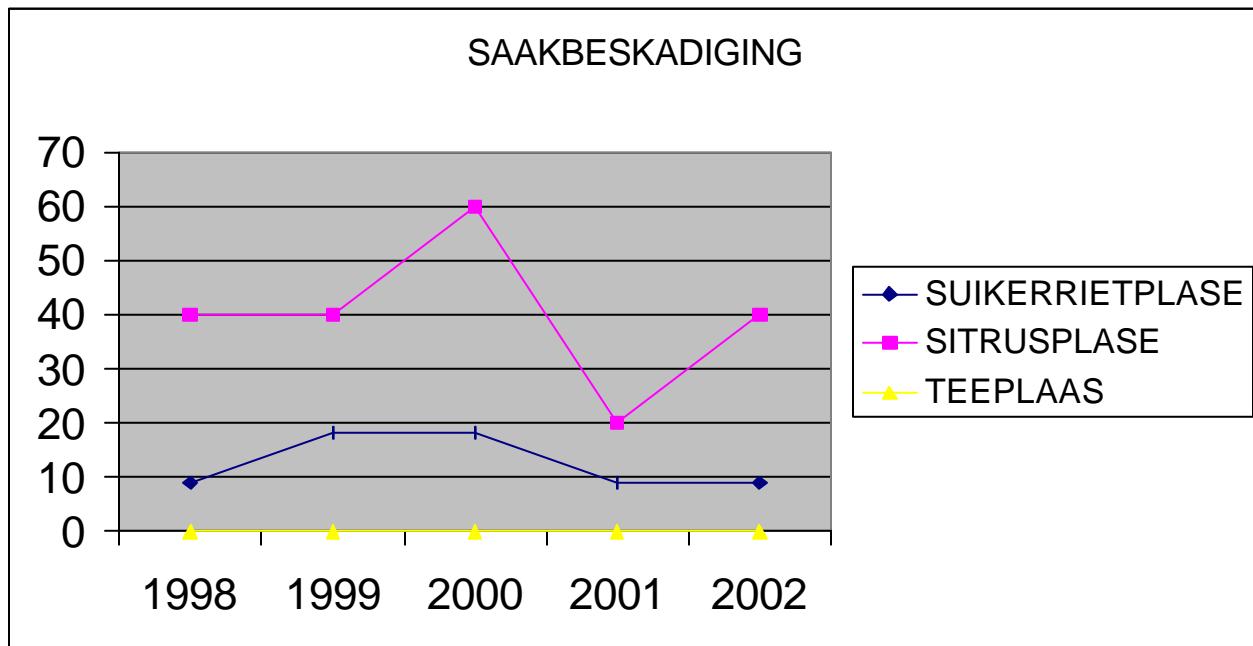
Uit die gegewens in tabel 3.3 hieronder is dit duidelik dat die diefstal van voertuie vir die sitrusphase `n probleem blyk te wees. Oor die tydperk 1999 tot 2000, asook in 2002 is byal die sitrusphase (dus 100%) voertuie gesteel. Tydens die diefstal van `n voertuig te Whiskey gedurende 2002 is die sekuriteitswag met `n vuurwapen aangehou, terwyl `n geparkeerde voertuig vanonder die parkeerafdakke uit gesteel is. Gedurende 2000 is by gemiddeld 67% van alle sitrusphase voertuie gesteel. Verbeterde sekuriteitsmaatreëls is sedertdien Whiskey aangebring. Dié maatreëls sluit addisionele buitegeboubeligting, die toemaak van parkeerareas, effektiewe sleutelbeheer, herposisionering van die hekwag, beskikbaarheid van kommunikasie- hulpmiddels en die aanbring van valhekke in.

Tabel 3.3 Saakbeskadiging: Suikerriet-, sitrus- en teeplase

Veranderlike N=17	1998	1999	2000	2001	2002
Suikerrietplase JA	9.1%(1)	18.2%(2)	18.2%(2)	9.1%(1)	9.1%(1)
Suikerrietplase NEE	90.9%(10)	81.8%(9)	81.8%(9)	90.9%(10)	90.9%(10)
TOTAAL	100%(11)	100%(11)	100%(11)	100%(11)	100%(11)
Sitrusplase JA	40%(2)	40%(2)	60%(3)	20%(1)	40%(2)
Sitrusplase NEE	60%(3)	60%(3)	40%(2)	80%(4)	60%(3)
TOTAAL	100%(5)	100%(5)	100%(5)	100%(5)	100%(5)
Teeplaas JA	0%(0)	0%(0)	0%(0)	0%(0)	0%(0)
Teeplaas NEE	100%(1)	100%(1)	100%(1)	100%(1)	100%(1)
TOTAAL	100%(1)	100%(1)	100%(1)	100%(1)	100%(1)

Oor die tydperk 1998 tot 2002 het by gemiddeld 40% van al die sitrusplase saakbeskadiging voorgekom. Daarteenoor was daar by gemiddeld 90% van die suikerrietplase oor die tydperk 1998 tot 2002 geen saakbeskadiging nie en by Senteeko (die teeplaas) oor dieselfde tydperk hoegenaamd geen saakbeskadiging nie. Die skade wat aangerig is, het meestal gepaard gegaan met voertuigdiefstal of inbrake. Ter wille van groter duidelikheid word bostaande data vervolgens grafies voorgestel (vergelyk grafiek 3.6- uitgedruk in %):

Grafiek 3.6 Saakbeskadiging: Suikerriet-, sitrus- en teeplase

Tabel 3.3.1 Saakbeskadiging: Onderverdeelde suikerrietplase

Veranderlike	1998	1999	2000	2001	2002
N = 11					
Tenbosch JA	0%(0)	0%(0)	0%(0)	0%(0)	0%(0)
Tenbosch NEE	100%(3)	100%(3)	100%(3)	100%(3)	100%(3)
TOTAAL	100%(3)	100%(3)	100%(3)	100%(3)	100%(3)
Kaalrug JA	50%(1)	0%(0)	0%(0)	0%(0)	0%(0)
Kaalrug NEE	50%(1)	100%(2)	100%(2)	100%(2)	100%(2)
TOTAAL	100%(2)	100%(2)	100%(2)	100%(2)	100%(2)
Mhlati JA	0%(0)	33.3%(1)	33.3%(1)	33.3%(1)	33.3%(1)
Mhlati NEE	100%(3)	66.7%(2)	66.7%(2)	66.7%(2)	66.7%(2)
TOTAAL	100%(3)	100%(3)	100%(3)	100%(3)	100%(3)
Komatidraai JA	33.3%(1)	33.3%(1)	33.3%(1)	0%(0)	0%(0)
Komatidraai NEE	66.7%(2)	66.7%(2)	66.7%(2)	100%(3)	100%(3)
TOTAAL	100%(3)	100%(3)	100%(3)	100%(3)	100%(3)

Gedurende 2001 het slegs Mhlati saakbeskadiging ondervind toe `n stuk suikerrietland opsetlik aan die brand gesteek is. Die oorblywende voorvalle het gepaard gegaan met misdrywe, byvoorbeeld waar stoorkamers oopgebreek is tydens die pleeg van `n misdryf. Oor die tydperk 2001 tot 2002 is dit net Kaalrug en Komatidraai waar daar geen saakbeskadiging was nie.

Tabel 3.3.2 Saakbeskadiging: Onderverdeelde sitrusphase

Veranderlike N=5	1998	1999	2000	2001	2002
Hectorspruit Sitrus JA	50%(1)	50%(1)	50%(1)	0%(0)	0%(0)
Hectorspruit Sitrus NEE	50%(1)	50%(1)	50%(1)	100%(2)	100%(2)
TOTAAL	100%(2)	100%(2)	100%(2)	100%(2)	100%(2)
Vergenoeg JA	50%(1)	50%(1)	50%(1)	50%(1)	50%(1)
Vergenoeg NEE	50%(1)	50%(1)	50%(1)	50%(1)	50%(1)
TOTAAL	100%(2)	100%(2)	100%(2)	100%(2)	100%(2)
Whiskey JA	0%(0)	0%(0)	100%(1)	0%(0)	100%(2)
Whiskey NEE	100%(1)	100%(1)	0%(0)	100%(1)	0%(0)
TOTAAL	100%(1)	100%(1)	100%(1)	100%(1)	100%(1)

Oor die tydperk 1998 tot 2002 het daar net by Vergenoeg gevalle van saakbeskadiging voorgekom. Slegs gedurende 2000 het 100% van die sitrusphase saakbeskadiging ondervind. Die gevalle hou direk verband met skade wat aangerig word tydens die pleeg van ander misdade, soos ook blyk uit tabelle 3.3 en 3.3.1.

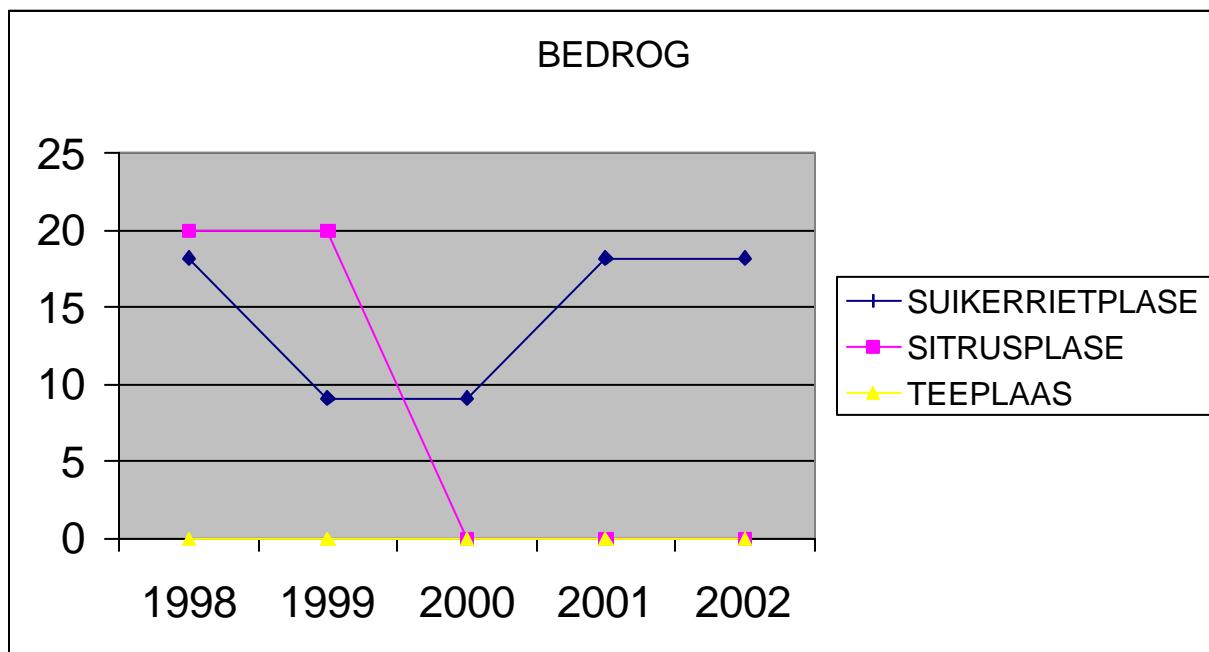
Tabel 3.4 Bedrog: Suikerriet-, sitrus- en teeplase

Veranderlike N=17	1998	1999	2000	2001	2002
Suikerrietplase JA	18.2%(2)	9.1%(1)	9.1%(1)	18.2%(2)	18.2%(2)
Suikerrietplase NEE	81.8%(9)	90.9%(10)	90.9%(10)	81.8%(9)	81.8%(9)
TOTAAL	100%(11)	100%(11)	100%(11)	100%(11)	100%(11)

Sitrusplase JA	20%(1)	20%(1)	0%(0)	0%(0)	0%(0)
Sitrusplase NEE	80%(4)	80%(4)	100%(5)	100%(5)	100%(5)
TOTAAL	100%(5)	100%(5)	100%(5)	100%(5)	100%(5)
Teeplaas JA	0%(0)	0%(0)	0%(0)	0%(0)	0%(0)
Teeplaas NEE	100%(1)	100%(1)	100%(1)	100%(1)	100%(1)
TOTAAL	100%(1)	100%(1)	100%(1)	100%(1)	100%(1)

Gevalle van bedrog het oor die tydperk 1998 tot 2002 by gemiddeld minder as 20% van alle suikerrietplase voorgekom. Oor die typerk 1998 tot 1999 het bedrog by gemiddeld 20% van die citrusplase voorgekom, terwyl daar oor die tydperk 2000 tot 2002 geen (0%) bedrog by dié plase was nie. Oor die tydperk 1998 tot 2002 het geen bedrog by Senteeko, die teeplaas, voorgekom nie. Ter wille van groter duidelikheid word bostaande data vervolgens in grafiese formaat (vergelyk grafiek 3.7- uitgedruk in %) uiteengesit.

Grafiek 3.7 Bedrog: Suikerriet-, sitrus- en teeplase

Tabel 3.4.1 Bedrog: Onderverdeelde suikerrietphase

Veranderlike N = 11	1998	1999	2000	2001	2002
Tenbosch JA	0%(0)	33.3%(1)	33.3%(1)	33.3%(1)	33.3%(1)
Tenbosch NEE	100%(3)	66.7%(2)	66.7%(2)	66.7%(2)	66.7%(2)
TOTAAL	100%(3)	100%(3)	100%(3)	100%(3)	100%(3)
Kaalrug JA	50%(1)	0%(0)	0%(0)	50%(1)	50%(1)
Kaalrug NEE	50%(1)	100%(2)	100%(2)	50%(1)	50%(1)
TOTAAL	100%(2)	100%(2)	100%(2)	100%(2)	100%(2)
Mhlati JA	0%(0)	0%(0)	0%(0)	0%(0)	0%(0)
Mhlati NEE	100%(3)	100%(3)	100%(3)	100%(3)	100%(3)
TOTAAL	100%(3)	100%(3)	100%(3)	100%(3)	100%(3)
Komatidraai JA	33.3%(1)	0%(0)	0%(0)	0%(0)	0%(0)
Komatidraai NEE	66.7%(2)	100%(3)	100%(3)	100%(3)	100%(3)
TOTAAL	100%(3)	100%(3)	100%(3)	100%(3)	100%(3)

Oor die tydperk 1998 tot 2002 was daar geen bedrog op Mhlati nie. Die laaste bedroggeval het in 1999 by Komatidraai voorgekom, terwyl daar slegs in 1998 by Tenbosch geen bedrog voorgekom het nie. In die geval van Kaalrug het bedrog alleenlik in 1998, 2001 en 2002 voorgekom. Die bedrog spruit voort uit gevalle waar werknemers hul posisies misbruik het om hulself te verryk.

Tabel 3.4.2 Bedrog: Onderverdeelde sitrusphase

Veranderlike N=5	1998	1999	2000	2001	2002
Hectorspruit Sitrus JA	50%(1)	50%(1)	0%(0)	0%(0)	0%(0)
Hectorspruit Sitrus NEE	50%(1)	50%(1)	100%(2)	100%(2)	100%(2)
TOTAAL	100%(2)	100%(2)	100%(2)	100%(2)	100%(2)
Vergenoeg JA	0%(0)	0%(0)	0%(0)	0%(0)	0%(0)
Vergenoeg NEE	100%(2)	100%(2)	100%(2)	100%(2)	100%(2)
TOTAAL	100%(2)	100%(2)	100%(2)	100%(2)	100%(2)

Whiskey JA	0%(0)	0%(0)	0%(0)	0%(0)	0%(0)
Whiskey NEE	100%(1)	100%(1)	100%(1)	100%(1)	100%(1)
TOTAAL	100%(1)	100%(1)	100%(1)	100%(1)	100%(1)

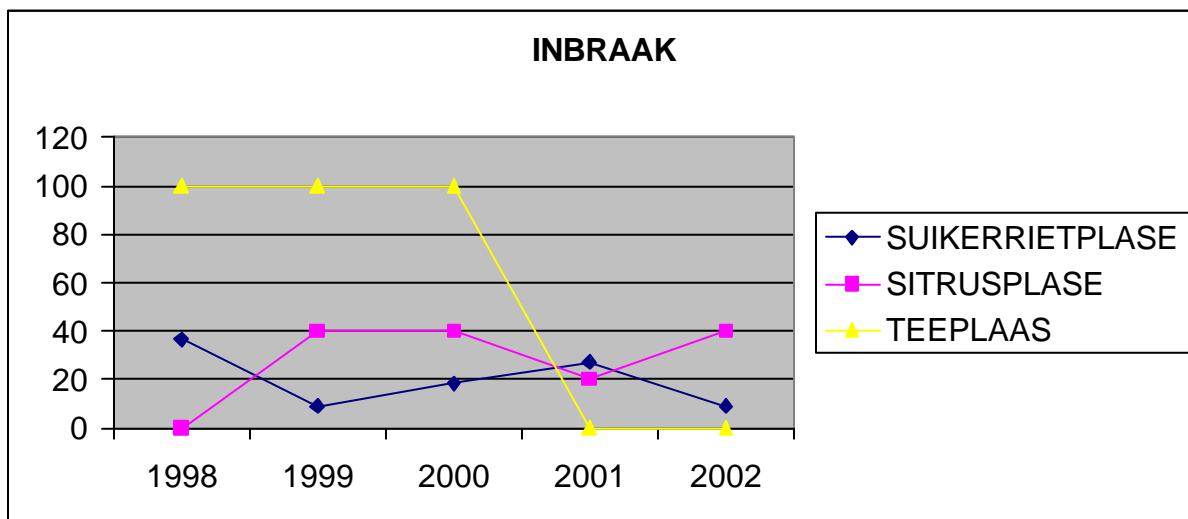
Gedurende 1998 tot 1999 is daar alleenlik op Hectorspruit Sitrus bedrog gepleeg. Oor die tydperk 1998 tot 2002 het geen sulke gevalle by Vergenoeg en Whiskey voorgekom nie. Soos in die geval van die suikerrietplase, het 'n werknemer homself by Hectorspruit Sitrus verryk deur op ongemagtigde wyse die lone van 'n vorige werknemer te neem.

Tabel 3.5 Inbraak: Suikerriet-, sitrus- en teeplase

Veranderlike N=17	1998	1999	2000	2001	2002
Suikerrietplase JA	36.4%(4)	9.1%(1)	18.2%(2)	27.3%(3)	9.1%(1)
Suikerrietplase NEE	63.6%(7)	90.9%(10)	81.8%(9)	72.7%(8)	90.9%(10)
TOTAAL	100%(11)	100%(11)	100%(11)	100%(11)	100%(11)
Sitrusplase JA	0%(0)	40%(2)	40%(2)	20%(1)	40%(2)
Sitrusplase NEE	100%(5)	60%(3)	60%(3)	80%(4)	60%(3)
TOTAAL	100%(5)	100%(5)	100%(5)	100%(5)	100%(5)
Teeplaas JA	100%(1)	100%(1)	100%(1)	0%(0)	0%(0)
Teeplaas NEE	0%(0)	0%(0)	0%(0)	100%(1)	100%(1)
TOTAAL	100%(1)	100%(1)	100%(1)	100%(1)	100%(1)

Tabel 3.5 verteenwoordig inbraake wat op die maatskappy se plase voorgekom het. Dit is duidelik dat inbraak een van die misdade is wat al die plase raak. Sedert 1998 tot en met 2000 is daar by Senteeko, die teeplaas, elke jaar 'n inbraak aangemeld. Die inbraake op Senteeko spruit uit voorvalle waar daar by 'n privaat winkel op die plaas ingebreek is. Gedurende 2000 is een van die verdagtes gearresteer en nog een in die proses van arrestasie doodgeskiet. Sedertdien was daar geen verdere inbraake op Senteeko nie. Oor die tydperk 1999 tot 2002 was daar by gemiddeld minder as 40% van alle citrusplase en gemiddeld minder as 30% van alle suikerrietplase inbraake. Slegs in 1998 het geen inbraak by die citrusplase voorgekom nie. Ter wille van groter duidelikheid word bostaande data vervolgens grafies uiteengesit (vergelyk grafiek 3.8- uitgedruk in %).

Grafiek 3.8 Inbraak: Suikerriet-, sitrus- en teeplase

Tabel 3.5.1 Inbraak: Onderverdeelde suikerrietplase

Veranderlike N = 11					
	1998	1999	2000	2001	2002
Tenbosch JA	0%(0)	0%(0)	0%(0)	0%(0)	0%(0)
Tenbosch NEE	100%(3)	100%(3)	100%(3)	100%(3)	100%(3)
TOTAAL	100%(3)	100%(3)	100%(3)	100%(3)	100%(3)
Kaalrug JA	100%(2)	0%(0)	50%(1)	0%(0)	0%(0)
Kaalrug NEE	0%(0)	100%(2)	50%(1)	100%(2)	100%(2)
TOTAAL	100%(2)	100%(2)	100%(2)	100%(2)	100%(2)
Mhlati JA	33.3%(1)	0%(0)	0%(0)	33.3%(1)	0%(0)
Mhlati NEE	66.7%(2)	100%(3)	100%(3)	66.7%(2)	100%(3)
TOTAAL	100%(3)	100%(3)	100%(3)	100%(3)	100%(3)
Komatidraai JA	33.3%(1)	33.3%(1)	33.3%(1)	66.7%(2)	33.3%(1)
Komatidraai NEE	66.7%(2)	66.7%(2)	66.7%(2)	33.3%(1)	66.7%(2)
TOTAAL	100%(3)	100%(3)	100%(3)	100%(3)	100%(3)

Oor die tydperk 1998 tot 2002 het inbraake elke jaar op Komatidraai voorgekom. Hierdie voorvalle is in die meeste gevalle by die maatskappy se gastehuis wat op die plaas geleë is, gepleeg. Inbraake het ook by Komatidraai se klubhuis en kantoorCompleks voorgekom. Die spoorwegservituutpad wat deur die plaas loop, verleen onbeheerde toegang tot die plaas en

dien ook as ontsnaproete. Gedurende 2003 is daar in `n kort periode twee keer by die gastehuis ingebreek. Die verdagtes is gearresteer en sedert die inbraak is daar `n alarmstelsel by die gastehuis aangebring. As bykomende maatreël patrouilleer sekuriteitswagte die omgewing. Geen inbraak is na die implementering van genoemde sekuriteitsmaatreëls aangemeld nie. Oor die tydperk 1998 tot 2002 het daar by Tenbosch geen inbraak voorgekom nie, terwyl die laaste inbraak in 2000 op Kaalrug voorgekom het.

Tabel 3.5.2 Inbraak: Onderverdeelde sitrusplase

Veranderlike N=5	1998	1999	2000	2001	2002
Hectorspruit Sitrus JA	100%(2)	50%(1)	100%(2)	50%(1)	50%(1)
Hectorspruit Sitrus NEE	0%(0)	50%(1)	0%(0)	50%(1)	50%(1)
TOTAAL	100%(2)	100%(2)	100%(2)	100%(2)	100%(2)
Vergenoeg JA	0%(0)	50%(1)	0%(0)	0%(0)	0%(0)
Vergenoeg NEE	100%(2)	50%(1)	100%(2)	100%(2)	100%(2)
TOTAAL	100%(2)	100%(2)	100%(2)	100%(2)	100%(2)
Whiskey JA	0%(0)	0%(0)	0%(0)	0%(0)	100%(1)
Whiskey NEE	100%(1)	100%(1)	100%(1)	100%(1)	0%(0)
TOTAAL	100%(1)	100%(1)	100%(1)	100%(1)	100%(1)

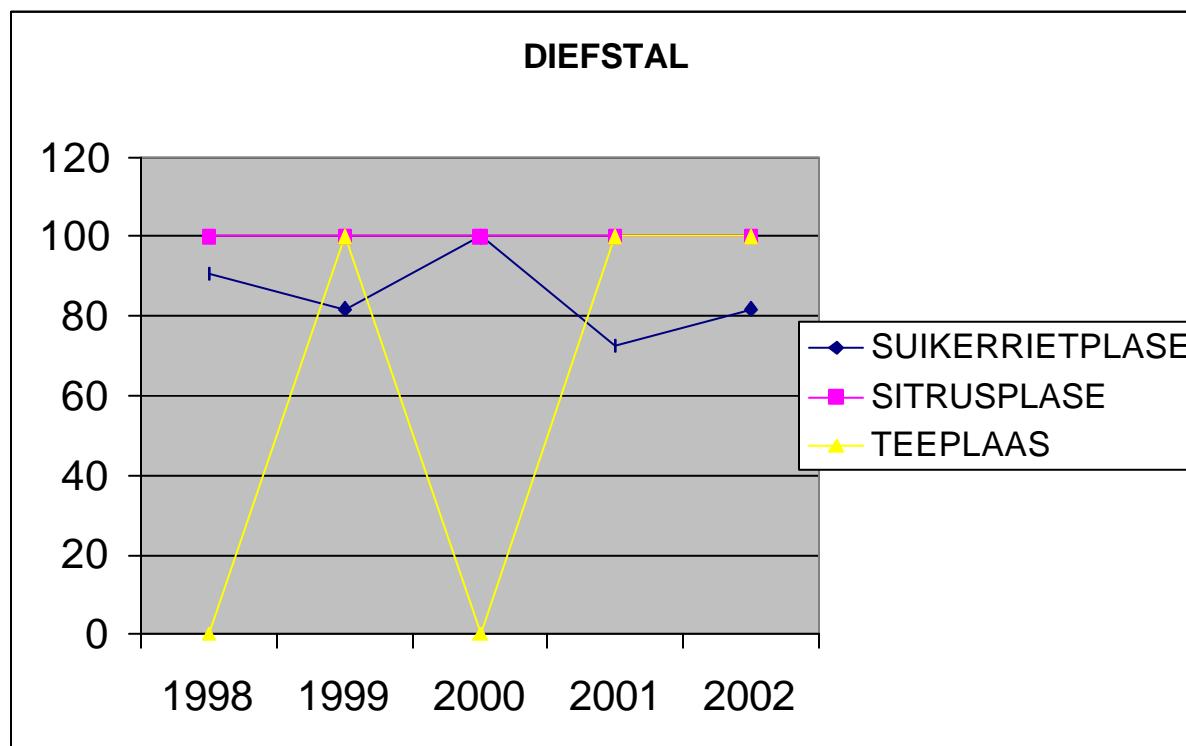
Oor die tydperk 1998 tot 2002 het daar elke jaar `n inbraak by Hectorspruit Sitrus voorgekom. Die voorvalle spruit uit inbraak by die werkswinkel en ook by die kantoorpleks wat direk aan die N4-nasionale pad grens. Elke jaar tot en met 2002 is by die kantore ingebreek en verskeie items kantoorverusting gesteel. `n Alarmstelsel wat sedertdien geïnstalleer is, tesame met die aanbring van `n 24-uur-toegangsbeheerpunt by die kantore, dra by tot die afname in huisbrake op die landgoed. Op Vergenoeg het daar alleenlik in 1999 `n inbraak voorgekom wat voortgespruit het uit `n voorval toe die werkswinkels oopgebreek is en `n bakkie met toerusting gesteel is. Die eerste inbraak op Whiskey is in 2002 gerapporteer.

Tabel 3.6 Diefstal: Suikerriet-, sitrus- en teeplase

Veranderlike N=17	1998	1999	2000	2001	2002
Suikerrietplase JA	90.9%(10)	81.8%(9)	100%(11)	72.7%(8)	81.8%(9)
Suikerrietplase NEE	9.1%(1)	18.2%(2)	0%(0)	27.3%(3)	18.2%(2)
TOTAAL	100%(11)	100%(11)	100%(11)	100%(11)	100%(11)
Sitrusplase JA	100%(5)	100%(5)	100%(5)	100%(5)	100%(5)
Sitrusplase NEE	0%(0)	0%(0)	0%(0)	0%(0)	0%(0)
TOTAAL	100%(5)	100%(5)	100%(5)	100%(5)	100%(5)
Teeplaas JA	0%(0)	100%(1)	0%(0)	100%(1)	100%(1)
Teeplaas NEE	100%(1)	0%(0)	100%(1)	0%(0)	0%(0)
TOTAAL	100%(1)	100%(1)	100%(1)	100%(1)	100%(1)

Oor die tydperk 1998 tot 2002 het gevalle van diefstal by al die suikerrietplase, asook by al die sitrusplase voorgekom (100% in beide gevalle). Gemiddeld meer as 80% van die suikerrietplase het diefstal ondervind. Gedurende 1999, 2001 en 2002 het daar ook gevalle van diefstal by die teeplaas Senteeko voorgekom. Ter wille van groter duidelikheid word die data vervolgens grafies uiteengesit (vergelyk grafiek 3.9- uitgedruk in %).

Grafiek 3.9 Diefstal: Suikerriet-, sitrus- en teeplase

Tabel 3.6.1 Diefstal: Onderverdeelde suikerrietplase

Veranderlike N = 11					
	1998	1999	2000	2001	2002
Tenbosch JA	100%(3)	66.7%(2)	100%(3)	66.7%(2)	100%(3)
Tenbosch NEE	0%(0)	33.3%(1)	0%(0)	33.3%(1)	0%(0)
TOTAAL	100%(3)	100%(3)	100%(3)	100%(3)	100%(3)
Kaalrug JA	100%(2)	100%(2)	100%(2)	100%(2)	100%(2)
Kaalrug NEE	0%(0)	0%(0)	0%(0)	0%(0)	0%(0)
TOTAAL	100%(2)	100%(2)	100%(2)	100%(2)	100%(2)
Mhlati JA	66.7%(2)	66.7%(2)	100%(3)	66.7%(2)	66.7%(2)
Mhlati NEE	33.3%(1)	33.3%(1)	0%(0)	33.3%(1)	33.3%(1)
TOTAAL	100%(3)	100%(3)	100%(3)	100%(3)	100%(3)
Komatidraai JA	100%(3)	100%(3)	100%(3)	66.7%(2)	66.7%(2)
Komatidraai NEE	0%(0)	0%(0)	0%(0)	33.3%(1)	33.3%(1)
TOTAAL	100%(3)	100%(3)	100%(3)	100%(3)	100%(3)

Tabel 3.6.1 verteenwoordig diefstal op die suikerrietplase. Oor die tydperk 1998 tot 2002 het daar by gemiddeld meer as 66% van al die suikerrietplase gevalle van diefstal voorgekom. Kaalrug het in hierdie tydperk die hoogste gemiddeld (100%) vertoon wat diefstal betref. Gevalle van diefstal kom daagliks op die onderskeie landgoedere voor sonder dat plaasbestuurders dit noodwendig aanmeld. Kleiner items met relatief lae waarde word nie gerapporteer nie en baie meer diefstal vind dus in die praktyk plaas.

Tabel 3.6.2 Diefstal: Onderverdeelde sitrusplase

Veranderlike N=5	1998	1999	2000	2001	2002
Hectorspruit Sitrus JA	100%(2)	100%(2)	100%(2)	100%(2)	100%(2)
Hectorspruit Sitrus NEE	0%(0)	0%(0)	0%(0)	0%(0)	0%(0)
TOTAAL	100%(2)	100%(2)	100%(2)	100%(2)	100%(2)
Vergenoeg JA	100%(2)	100%(2)	100%(2)	100%(2)	100%(2)
Vergenoeg NEE	0%(0)	0%(0)	0%(0)	0%(0)	0%(0)
TOTAAL	100%(2)	100%(2)	100%(2)	100%(2)	100%(2)
Whiskey JA	100%(1)	100%(1)	100%(1)	100%(1)	100%(1)
Whiskey NEE	0%(0)	0%(0)	0%(0)	0%(0)	0%(0)
TOTAAL	100%(1)	100%(1)	100%(1)	100%(1)	100%(1)

Soos in die geval van die suikerrietplase ervaar ook al die sitrusplase diefstal as 'n probleem. Uit tabel 3.6.2 blyk dit dat daar elke jaar items op die onderskeie sitrusplase gesteel word. Oor die tydperk 1998 tot 2002 is diefstal by al die sitrusplase gepleeg (100%). Die artikels wat op plase gesteel word, is waardevolle gebruiksaartikels wat algemeen bruikbaar is. Die kans dat hierdie artikels gesteel word, is relatief groot – veral indien die geleentheid daarvoor geskep word, soos byvoorbeeld waar artikels nie behoorlik toegesluit word na gebruik nie.

Die gewildste artikels wat op die onderskeie plase gesteel is, word vervolgens volgens soort aangedui.

Tabel 3.7 Aard van diefstal: Suikerriet-, sitrus- en teeplase

Veranderlike N=17	Suiker- riet	Spil- punt	Koper- kabel	Alumi- num- pype	Sleep- toue	Voer- tuie	Gereed- skap	Ander
Suikerrietplase JA	45.5% (5)	0% (0)	45.5% (5)	90.9% (10)	81.8% (9)	27.3% (3)	63.6% (7)	54.5% (6)
Suikerrietplase NEE	54.5% (6)	100% (11)	54.5% (6)	9.1% (1)	18.2% (2)	72.7% (8)	36.4% (4)	45.5% (5)
TOTAAL	100% (11)	100% (11)	100% (11)	100% (11)	100% (11)	100% (11)	100% (11)	100% (11)
Sitrusplase JA	0% (0)	40% (2)	20% (1)	40% (2)	40% (2)	100% (5)	60% (3)	0% (0)
Sitrusplase NEE	100% (5)	60% (3)	80% (4)	60% (3)	60% (3)	0% (0)	40% (2)	100% (5)
TOTAAL	100% (5)	100% (5)	100% (5)	100% (5)	100% (5)	100% (5)	100% (5)	100% (5)
Teeplaas JA	0% (0)	0% (0)	0% (0)	0% (0)	0% (0)	0% (0)	100% (1)	100% (1)
Teeplaas NEE	100% (1)	100% (1)	100% (1)	100% (1)	100% (1)	100% (1)	0% (0)	0% (0)
TOTAAL	100% (1)	100% (1)	100% (1)	100% (1)	100% (1)	100% (1)	100% (1)	100% (1)

Tabel 3.7 duï die mees algemene artikels wat op die onderskeie plase gesteel word, aan. Spilpunte verwys na rekenaars wat vanaf die spilpunt gesteel word en nie na die spilpunt as sodanig nie. Sleeptoue (*draglines*) verwys na industriële tuinslange wat op die plase gebruik word vir besproeiingsdieleindes en ook ewe gemaklik by 'n huis aangewend kan word vir dieselfde doel. Aluminiumpype verwys na die pype wat gebruik word om groot hoeveelheid water na die lande te gelei. Die sleeptoue word in die lande aan die aluminiumpype gekoppel. Soos die naam aandui, word aluminiumpype van aluminium vervaardig. Die pype wat gesteel word, word in kleiner, hanteerbare stukke opgekap om daarna gesmelt te word vir die vervaardiging van aluminiumdriepootpotte. Van die opgekapte aluminiumpype word ook aan skrootysterhandelaars verkoop om sodoende inkomste aan te vul. Ander items wat gesteel

word, sluit televisiestelle, kunsmis, buitebande en batterye in. Ten einde die probleem van aluminiumpype en sleeptoue aan te spreek word sodanige items vervang met soortgelyke items wat van minder waardevolle materiaal vervaardig is. In hierdie geval dien mikrobesproeiing (*floppies*) en gegalvaniseerde besproeiingspype wat aluminiumpype vervang, as voorbeeld. Nuut ontwikkelde suikerrietlande word voorts met ondergrondse besproeiingstelsels toegerus wat nie net beter waterbestuur tot gevolg het nie, maar ook diefstal voorkom (Van der Westhuizen 2003).

Die diefstal van rekenaars vanaf spilpunte het hoofsaaklik op die sitrusfase voorgekom, hoewel die suikerrietfase ook oor spilpunte beskik. Koperkabels blyk 'n gewilde diefstalitem op al die fases te wees. Al die fases ondervind 'n probleem met die diefstal van gereedskap en die plaasbestuurders is van mening dat sodanige items gereeld verdwyn, omdat elke plaas oor die soort gereedskap beskik wat handig in gewone huishoudings gebruik kan word.

Tabel 3.7.1 Aard van diefstal: Onderverdeelde suikerrietfase

Veranderlike N=11	Suiker- riet	Spil- punt	Koper- kabel	Alumi- num- pype	Sleep- toue	Voer- tuie	Gereed -skap	Ander
Tenbosch JA	33.3% (1)	0% (0)	33.3% (1)	100% (3)	100% (3)	66.7% (2)	100% (3)	33.3% (1)
Tenbosch NEE	66.7% (2)	100% (3)	66.7% (2)	0% (0)	0% (0)	33.3% (1)	0% (0)	67.7% (2)
TOTAAL	100% (3)	100% (3)	100% (3)	100% (3)	100% (3)	100% (3)	100% (3)	100% (3)
Kaalrug JA	50% (1)	0% (0)	0% (0)	100% (2)	100% (2)	50% (1)	50% (1)	100% (2)
Kaalrug NEE	50% (1)	100% (2)	100% (2)	0% (0)	0% (0)	50% (1)	50% (1)	0% (0)
TOTAAL	100% (2)	100% (2)	100% (2)	100% (2)	100% (2)	100% (2)	100% (2)	100% (2)
Mhlati JA	33.3% (1)	0% (0)	66.7% (2)	66.7% (2)	66.7% (2)	0% (2)	33.3% (1)	33.3% (1)
Mhlati NEE	66.7% (2)	100% (3)	33.3% (1)	33.3% (1)	33.3% (1)	100% (3)	66.7% (2)	66.7% (2)

TOTAAL	100% (3)	100% (3)	100% (3)	100% (3)	100% (3)	100% (3)	100% (3)	100% (3)
Komatidraai JA	66.7% (2)	0% (0)	66.7% (2)	100% (3)	66.7% (2)	0% (0)	66.7% (2)	66.7% (2)
Komatidraai NEE	33.3% (1)	100% (3)	33.3% (1)	0% (0)	33.3% (1)	100% (3)	33.3% (1)	33.3% (1)
TOTAAL	100% (3)	100% (3)	100% (3)	100% (3)	100% (3)	100% (3)	100% (3)	100% (3)

Tabel 3.7.1 weerspieel die aard van diefstal op die suikerrietphase en daaruit blyk dit dan dat Tenbosch, Kaalrug en Komatidraai die hoogste persentasie diefstal van sleeptoue en aluminiumpype het. Tenbosch en Komatidraai rapporteer ook die meeste gevalle van gereedskapdiefstal. Veral buitebande en brandstof word op Komatidraai gesteel. Al die fase het ook diefstal van suikerriet gerapporteer. Dit is veral skoolkinders wat suikerriet afpluk en oppad skooltoe of huis-toe eet.

Tabel 3.7.2 Aard van diefstal: Onderverdeelde sitrusfase

Veranderlike N=5								
	Suiker- riet	Spil- punt	Koper- kabel	Alumi- num- pype	Sleep- toue	Voer- tuie	Gereed -skap	Ander
Hectorspruit Sitrus JA	0% (0)	50% (1)	50% (1)	100% (2)	50% (1)	100% (2)	50% (1)	0% (0)
Hectorspruit Sitrus NEE	100% (2)	50% (1)	50% (1)	0% (0)	50% (1)	0% (0)	50% (1)	100% (2)
TOTAAL	100% (2)	100% (2)	100% (2)	100% (2)	100% (2)	100% (2)	100% (2)	100% (2)
Vergenoeg JA	0% (0)	50% (1)	0% (0)	0% (0)	50% (1)	100% (2)	50% (1)	0% (0)
Vergenoeg NEE	100% (2)	50% (1)	100% (2)	100% (2)	50% (1)	0% (0)	50% (1)	100% (2)
TOTAAL	100% (2)	100% (2)	100% (2)	100% (2)	100% (2)	100% (2)	100% (2)	100% (2)
Whiskey JA	0% (0)	0% (0)	0% (0)	0% (0)	0% (0)	100% (1)	100% (1)	0% (0)

Whiskey NEE	100% (1)	100% (1)	100% (1)	100% (1)	100% (1)	0% (0)	0% (0)	100% (1)
TOTAAL	100% (1)							

Uit die data in tabel 3.7.2 blyk dit dat die diefstal van voertuie `n ernstige probleem op die sitrusphase is. Die diefstal van sleeptoue, net soos by die suikerrietphase, het op al die sitrusphase voorgekom. Die diefstal van koperkabel het slegs op Hectorspruit Sitrus voorgekom. Soos weerspieël word in tabel 3.7.2, is diefstal van gereedskap `n alledaagsheid op plase. In die sitrusseisoen word personeel gereeld gearresteer vir die diefstal van sitrus.

By twee geleenthede is daar voertuie van personeel op Hectorspruit Sitrus gesteel. Die betrokke personeel is werksaam op die plaas en die voertuie was by die onderskeie woonhuise geparkeer. Gedurende November 2002 is daar selfs twee waghone de vergiftig en die karkasse verwijder tydens die diefstal van `n voertuig by `n woonhuis.

Tydens die voertuig diefstal wat gedurende 2001 te Vergenoeg voorgekom het, is gereedskap ter waarde van nagenoeg R6 000,00 uit die stoer saam met die bakkie gesteel. Daar was geen wagte of enige ander fisiese hindernisse op die plaas nie en dié gebrek het die kwesbaarheid van die plaas ten opsigte van misdaad uiteraard verhoog.

In die tydperk sedert 2001 is drie voertuie gesteel, terwyl daar gepoog is om `n vierde voertuig op Whiskey te steel. Twee voertuie is vanuit `n draadomheinde sitruspakhuis met `n sekuriteitswag aan diens by die toegangshek, gesteel. In hierdie geval is `n gat in die sekuriteitsheining geknip waardeur toegang tot die perseel verkry is. Die voertuie is ook deur die gat in die heining van die perseel verwijder. `n Derde voertuig wat gesteel is, kon nie betyds van die perseel verwijder word nie. Die gevalle van diefstal wat voorgekom het, sluit sitrus, asook badkamertoerusting in. Fisiese hindernisse soos versterkte pale voor geparkeerde motors, slotte, hekke ensovoorts is sedertdien aangebring ten einde voertuigdiefstal te bekamp.

Tabel 3.8 Afstand na die naaste polisiestasie

Veranderlike N=17							TOTAAL
	5 km en nader	6-10 km	11-15 km	16-20 km	21-30 km	Verder as 30 km	
Suikerrietphase	27.2% (3)	45.5% (5)	0% (0)	9.1% (1)	9.1% (1)	9.1% (1)	100% (11)
Sitrusphase	20% (1)	20% (1)	20% (1)	40% (2)	0% (0)	0% (0)	100% (5)
Teeplaas	0% (0)	0% (0)	0% (0)	0% (0)	0% (0)	100% (1)	100% (1)

Uit tabel 3.8 kan aangeleid word dat ongeveer driekwart (72.8%) van die suikerrietphase tot en met 10 km vanaf die naaste polisiestasie geleë is, terwyl die res van die suikerrietphase verder as 10 km van die naaste polisiestasie geleë is. Al die sitrusphase daarenteen is nader as 20 km vanaf die naaste polisiestasie geleë. Senteeko, die teeplaas, is die enigste van al die maatskappy se phase wat verder as 30 km van die naaste polisiestasie geleë is.

3.3 Misdaadvorkomingsmaatreëls

Die onderstaande bespreking fokus op die misdaadvorkomingsmaatreëls wat in plek was ten tye van die uitvoering van die kwantitatiewe navorsingsgedeelte. Daar moet gemeld word dat maatreëls sedertdien op sommige van die phase verbeter is ten einde risiko's uit te skakel of te minimaliseer.

In die navorsingsverslag rakende plaasaanvalle, te wete die "Report of the committee of inquiry into farm attacks" (2003:369), word melding gemaak van die relatief lae persentasies basiese misdaadvorkomingstappe of -maatreëls wat boere tref om misdaad te voorkom. Die onderstaande tabel toon die nasionale syfers soos weergegee in genoemde verslag.

Tabel 3.9 Nasionale bevindinge: Sekuriteitsmaatreëls op plase

Veranderlike	%
Geen diefwering, nie eens voor oopmaakvensters nie	53.2%
Geen sekuriteitsdeure of deure met ekstra slotte nie	41.2%
Geen omheining om honde of ganse binne te hou nie	50.7%
Geen of oneffektiewe waghonde	60%

Dit blyk duidelik uit die gegewens in tabel 3.9 dat boere indirek die geleentheid skep vir misdadigers om misdade op plase te pleeg as gevolg van die relatief swak basiese misdaadvorkomingsmaatreëls wat hulle in plek het. Waghonde en diefwering is die algemene basiese maatreëls wat ingestel kan word om huis en haard te beskerm. Bogenoemde statistiek weerspieël die feitlik apatiese houding van boere, aangesien minder as 50% aandag gee aan die basiese misdaadvorkomingsmaatreëls. Die koste om van genoemde sekuriteitsmaatreëls te implimenteer is gering en daarom dra baie boere se argumente dat sekuriteitsmaatreëls te duur is, nie gewig nie.

Tabel 3.10 Misdaadvorkomingsmaatreëls: Suikerrietphase

Veranderlike N=11	Misdaadvorkomingsmaatreëls: Suikerrietphase							
	Diefwe- ring	Grens- drade	Belig- ting	Alarm- stelsel	Kluise	Wag- honde	Gewa- pende reaksie	Sekuri- teits- wagte
Tenbosch JA	100% (3)	100% (3)	100% (3)	0% (0)	33.3% (1)	0% (0)	0% (0)	33.3% (1)
Tenbosch NEE	0% (0)	0% (0)	0% (0)	100% (3)	66.7% (2)	100% (3)	100% (3)	67.7% (2)
TOTAAL	100% (3)	100% (3)	100% (3)	100% (3)	100% (3)	100% (3)	100% (3)	100% (3)
Kaalrug JA	100% (2)	100% (2)	100% (2)	100% (2)	100% (2)	0% (0)	50% (1)	100% (2)
Kaalrug NEE	0% (0)	0% (0)	0% (0)	0% (0)	0% (0)	100% (2)	50% (1)	0% (1)

TOTAAL	100% (2)	100% (2)	100% (2)	100% (2)	100% (2)	100% (2)	100% (2)	100% (2)
Mhlati JA	66.7% (2)	33.3% (1)	66.7% (2)	66.7% (2)	66.7% (2)	0% (0)	100% (2)	100% (2)
Mhlati NEE	33.3% (1)	66.7% (2)	33.3% (1)	33.3% (1)	33.3% (1)	100% (3)	0% (0)	0% (0)
TOTAAL	100% (3)	100% (3)	100% (3)	100% (3)	100% (3)	100% (3)	100% (3)	100% (3)
Komatidraai JA	66.7% (2)	33.3% (1)	100% (3)	33.3% (1)	33.3% (1)	0% (0)	33.3% (1)	33.3% (1)
Komatidraai NEE	33.3% (1)	66.7% (2)	0% (0)	66.7% (2)	66.7% (2)	100% (3)	66.7% (2)	66.7% (2)
TOTAAL	100% (3)	100% (3)	100% (3)	100% (3)	100% (3)	100% (3)	100% (3)	100% (3)

Tabel 3.10 stel die onderskeie misdaadvoorkomingsmaatreëls ten opsigte van die suikerrietphase voor. Al die plase maak van die basiese sekuriteitsmaatreëls gebruik, buiten Tenbosch wat oor geen alarmstelsel beskik nie. Al die plase maak grotendeels van diefwering gebruik. Nie alle persele te Mhlati-landgoed, wat Dumezulu en Middenin insluit, beskik oor voldoende diefwering nie.

Voorts maak geen van die plase van waghonde gebruik nie. Die rede blyk te wees dat daar wel waghonde op Tenbosch aangewend in in die beginjare. Weens die wanbenutting van die honde en die vereistes gestel deur die versorging en deurlopende opleiding wat met effektiewe waghonde gepaard gaan, het die maatskappybestuur besluit om nie meer waghonde aan te hou nie. Sedertdien is daar van alle waghonde ontslae geraak. Die enigste waghonde wat wel aangehou word, is by plaaspersoneel wat woonagtig is op die plase en waghonde in hul persoonlike hoedanigheid aanhou.

Slegs Tenbosch maak nie van die dienste van `n gewapende reaksie-eenheid gebruik nie en die plase wat oor `n alarmstelsel beskik, maak ook gebruik van `n reaksie-eenheid wat op die aktivering van die alarmstelsel reageer.

Tabel 3.11 Misdaadvoorkomingsmaatreëls: Sitrusplase

Veranderlike N=5	Dief- wering	Grens- drade	Belig- ting	Alarm- stelsel	Kluise	Wag- hone	Gewa- pende reaksie	Sekuri- teits- wagte
Hectorspruit Sitrus JA	100% (2)	100% (2)	100% (2)	100% (2)	100% (2)	0% (0)	0% (0)	100% (2)
Hectorspruit Sitrus NEE	0% (0)	0% (0)	0% (0)	0% (0)	0% (0)	100% (2)	100% (2)	0% (0)
TOTAAL	100% (2)	100% (2)	100% (2)	100% (2)	100% (2)	100% (2)	100% (2)	100% (2)
Vergenoeg JA	100% (2)	50% (1)	100% (2)	0% (0)	0% (0)	0% (0)	100% (2)	100% (2)
Vergenoeg NEE	0% (0)	50% (1)	0% (0)	100% (2)	100% (2)	100% (2)	0% (0)	0% (0)
TOTAAL	100% (2)	100% (2)	100% (2)	100% (2)	100% (2)	100% (2)	100% (2)	100% (2)
Whiskey JA	100% (1)	100% (1)	100% (1)	0% (0)	0% (0)	0% (0)	100% (1)	100% (1)
Whiskey NEE	0% (0)	0% (0)	0% (0)	100% (1)	100% (1)	100% (1)	0% (0)	0% (0)
TOTAAL	100% (1)	100% (1)	100% (1)	100% (1)	100% (1)	100% (1)	100% (1)	100% (1)

Uit die data in tabel 3.11 blyk dit, net soos in die geval van die suikerrietplase, dat geeneen van die sitrusplase oor waghone beskik nie.

Slegs Hectorspruit Sitrus beskik oor 'n alarmstel by die kantoorkompleks waarop die plaasbestuurder self reageer indien die alarm geaktiveer word. Indien vasgestel word dat daar wel 'n inbraak was, word die SAPD en plaaslike sekuriteitdiensverskaffer ook in kennis gestel.

Die plase Whiskey en Vergenoeg maak wel gebruik van die gewapende dienste van die plaaslike sekuriteitdiensverskaffer, wat reageer op versoek om behulpsaam te wees in gevalle

van ernstige misdaad. Soos in die geval van die suikerrietphase, maak al die sitrusphase ook van sekuriteitswagte gebruik. In die geval van Vergenoeg is dit slegs swerfwagte wat die plaas patrouilleer. Whiskey beskik oor `n enkele hekwag wat toegangsbeheer by die pakhuis toepas, terwyl Hectorspruit Sitrus gebruik van beide `n hekwag en swerfwagte.

3.4 Plaasaanvalle

Die aard, omvang, moontlike oorsake, ensovoorts, wat plaasaanvalle betref, word vervolgens na verwys weens die relevansie van die onderwerp tot hierdie navorsing. Die feit dat `n plaasaanval nog nie op een van die maatskappy se phase voorgekom het nie, dui beslis nie daarop dat die tendens sal voortduur nie. Plaasaanvalle het wel binne die geografiese ligging waarin hierdie navorsing uitgevoer is, op buurphase van die maatskappy, voorgekom (Roos 2003).

Tabel 3.12 Plaasaanvalle: Suikerriet-, sitrus- en teeplase

Veranderlike N=17	1998	1999	2000	2001	2002
Suikerrietphase JA	0%(0)	0%(0)	0%(0)	0%(0)	0%(0)
Suikerrietphase NEE	100%(11)	100%(11)	100%(11)	100%(11)	100%(11)
TOTAAL	100%(11)	100%(11)	100%(11)	100%(11)	100%(11)
Sitrusphase JA	0%(0)	0%(0)	0%(0)	0%(0)	0%(0)
Sitrusphase NEE	100%(5)	100%(5)	100%(5)	100%(5)	100%(5)
TOTAAL	100%(5)	100%(5)	100%(5)	100%(5)	100%(5)
Teeplaas JA	0%(0)	0%(0)	0%(0)	0%(0)	0%(0)
Teeplaas NEE	100%(1)	100%(1)	100%(1)	100%(1)	100%(1)
TOTAAL	100%(1)	100%(1)	100%(1)	100%(1)	100%(1)

Oor die tydperk 1998 tot 2002 het geen plaasaanvalle op enige van die maatskappy se phase voorgekom nie.

3.4.1 Omskrywing

Straus (1998:3) omskryf `n plaasaanval as handelinge wat gerig is op die persoon, bewoners en besoekers op `n plaas of kleinhoewe, ongeag die intensie om te moor, verkrag, roof of die berokkening van liggaaamlike leed.

Die komitee wat behulpsaam was met die saamstel van die verslag oor plaasaanvalle, naamlik die “Report of the committee of inquiry into farm attacks” (2003:417), definieer `n plaasaanval soos volg: “Attacks on farms and smallholdings refer to acts aimed at the person of residents, workers and visitors to farms and smallholdings, whether with the intent to murder, rape, rob, or inflict bodily harm.” Dieselfde komitee gaan verder en meld dat alle aksies wat ten doel het om enige kommersiële plaasaktiwiteite te ondermy ook by genoemde omskrywing ingesluit behoort te word. Voorbeeld van sodanige aktiwiteite sluit arbeiddispute, grondsake, vergelding, griewe, rassisme en intimidasie in.

3.4.2 Die aard van plaasaanvalle

Volgens Moolman (1999:29-30), word verdagtes in plaasaanvalle gearresteer vir brandstigting, moord, poging tot moord, verkragting, ernstige aanranding, roof van voertuie, saakbeskadiging, gewapende roof, diefstal en veediefstal. Soms gebeur dit dat persone voor familielede vermoor en gemartel word. Gevalle is ook bekend waar weiding aan die brand gesteek is en lewende hawe gesteel of bloot vermink is.

Moolman (1999:30) meld voorts dat die hele plaasgemeenskap deur so `n aanval geraak word en dat die plaasarbeiders in baie gevalle ook die slagoffers van so `n aanval is, veral waar hulle hulp verleen aan die werkewer. Die plaasarbeiders word soms wys gemaak dat die aanvallers deel is van die veiligheidsmagte. Aanvalle is soms uiters gewelddadig en vroue en kinders word nie oor die hoof gesien nie.

Straus (1998:14-16) meld dat in die eerste helfte van 1998 gewapende roof die dominante misdaad op plase en kleinhoewes was. Moord, poging tot moord en inbraak was van die ander prominente misdade wat tydens dieselfde periode meer gereeld op plase en kleinhoewes gepleeg is. Vuurwapens en voertuie is die mees gewilde items vir misdadigers. Ander

eiendom wat geroof word, sluit elektriese toerusting, klere, kos en drank, ammunisie en lewende hawe in (Straus 1998:14).

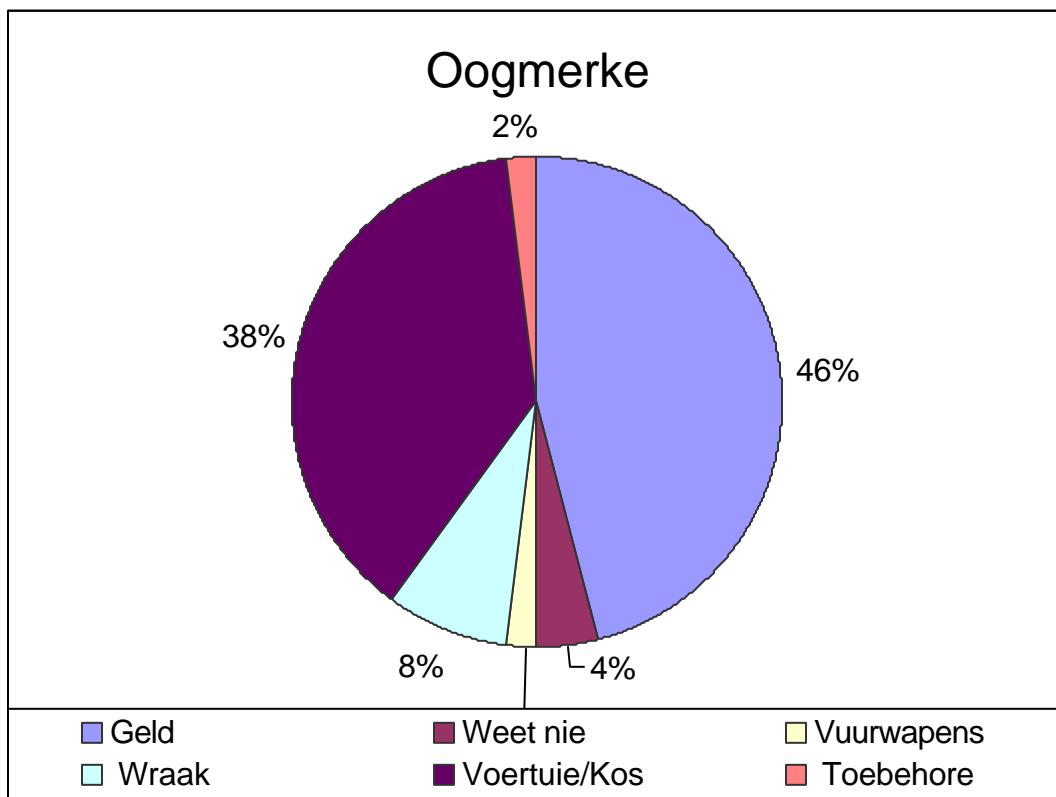
Haefele (1998:12) som die kenmerke van `n plaasaanval soos volg op:

- Sommige aanvalle het slegs ten doel om te moor;
- Die aanvalle is goed beplan en word met militêre deeglikheid uitgevoer;
- Die aanvalle is dodelik;
- Prominente boere is gereeld die slagoffers van so `n aanval;
- Die aanvalle het `n emosionele invloed op die plaasgemeenskap;
- Die totale plaasgemeenskap in Suid-Afrika word beïnvloed;
- Swart boere is ook slagoffers van plaasaanvalle, veral waar hulle weerstand bied;
- Vuurwapens, kontant en voertuie is gewilde items wat in die meeste plaasaanvalle geroof word;
- Ouer en weerlose mense is makliker teikens;
- Aanvallers opereer in groepe wat bestaan uit drie tot ses persone;
- Van die aanvallers gee voor dat hulle lede van die sekuriteitsmagte is; en
- Die aanvalle is uiters gewelddadig.

3.4.3 Moontlike oorsake van plaasaanvalle

Die onderstaande bespreking fokus op die redes wat aangevoer word vir aanvalle op plaasbewoners en geskied aan die hand van statistiek en vorige navorsing wat reeds in hierdie verband gedoen is.

Grafiek 3.10 Oogmerke van plaasaanvalle

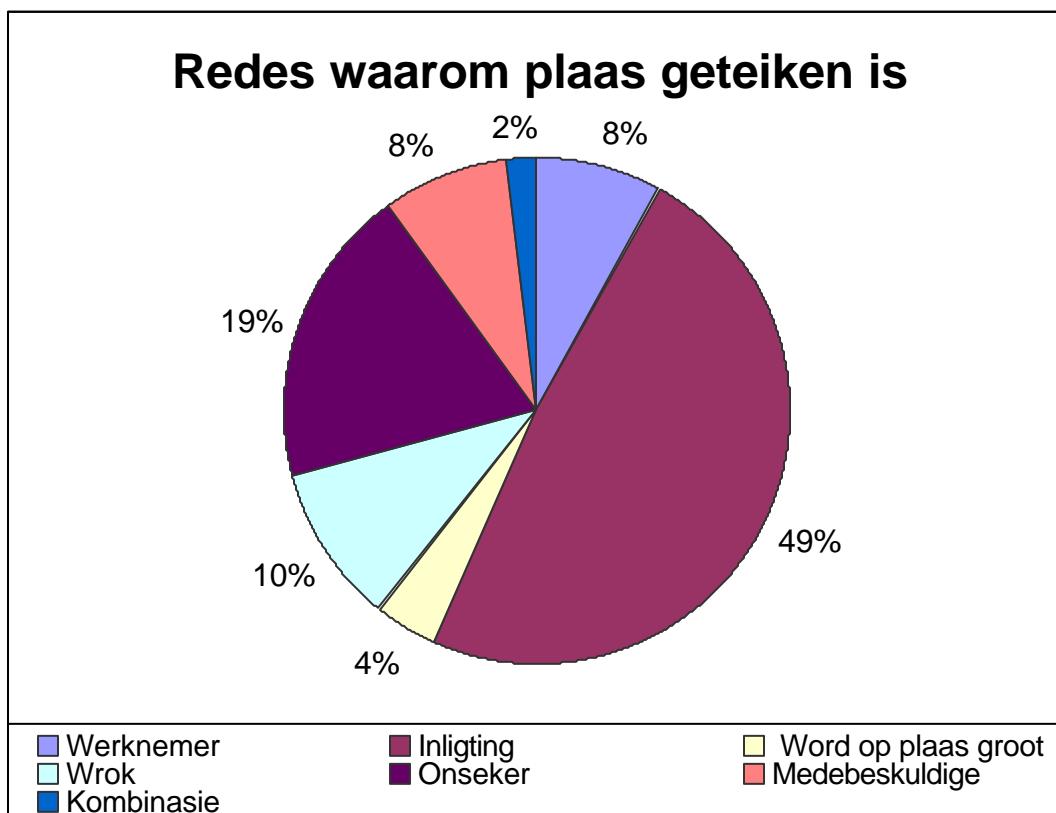

Uit die navorsingsresultate van Mistry en Dlamini (Stoltz 2001:24-25), wat agt-en-veertig veroordeelde plaasaanvallers ondervra het, blyk dit dat in die navorsingsgroep geld die belangrikste rede vir plaasaanvalle is. Die motivering vir so 'n plaasaanval is om voertuie en kos te bekom. Volgens die navorsers is wraak in 'n mindere mate as die motivering vir 'n plaasaanval aangedui. Voorts duif die resultate van bogenoemde navorsing daarop dat die moontlikheid om kontant te bekom, 'n groter motivering is om oor te gaan tot 'n plaasaanval as die feit dat vuurwapens moontlik bekom kan word.

Hier teenoor word daar in die sogenaamde “Tswete”-verslag, oftewel die “Report of the committee of inquiry into farm attacks” (2003:418-420), melding gemaak daarvan dat geld in 31,2%, vuurwapens in 23%, en voertuie in 16% van die gevalle gebuit is. 'n Ander gewilde item wat gebuit word, is volgens die verslag sellulêre fone. Voorts word genoem dat roof in 89,3% van die voorvalle die motief was, gevvolg deur 7,1% waar een of ander vorm van intimidasie aangevoer is as motief. Politiek of ras was in 2% van die gevalle die motief

teenoor 1,6% arbeidsgeskille. Grafiek 3.11 hieronder illustreer en waarom plase geteiken word in `n plaasaanval.

Grafiek 3.11 Redes vir plaasaanvalle

Ter aansluiting by bogenoemde uitgangspunt, voer Moolman (1999:29-33) aan dat dit naïef sou wees om `n enkele rede vir `n plaasaanval uit te sonder. Van die redes wat deur Moolman aangevoer word vir plaasaanvalle, sluit die volgende in:

Haat

Die diep gewortelde haat wat tydens die apartheidstydperk ontwikkel het, word deur Moolman (1999:30) aangevoer as motiveerdeerder by sommige plaasaanvallers. Dit word onder andere in slagspreuke soos “ Kill the farmer kill the boer” en “One settler one bullet” vergestalt. Ter ondersteuning van Moolman berig Celliers (2003:3) dat die volgende woorde deur `n plaasaanvaller gevou is tydens sy aanval op die familie van die plaas Esperado, “Your father killed our people, today we are going to kill you”. Hierdie tipiese uitsprake kom duidelik daarop

neer dat wel politieke redes vir sommige plaasaanvalle kan wees. Gru-dade tydens plaasaanvalle is nie `n vreemde verskynsel nie. Viljoen (2004:6) berig ter voorbeeld dat `n 18-jarige man vir 20 jaar tronk toe gestuur is na `n aanval op `n 71-jarige vrou op haar plaas aan die buitewyke van Nelspruit. Tydens die aanval was die slagoffer “assaulted and among others, burnt with a hot iron”. Soos in die media berig word, is vele meer sulke aanvalle bekend.

Voorts kom dit voor asof plaasaanvalle `n fenomeen is wat uniek aan Suid-Afrika is (Mistry 2003:7) en derhalwe is dit meer belangrik om na die ware redes vir plaasaanvalle te soek. Vir sommiges is weerwraak op grond van die politieke verlede en gepaardgaande rassisme steeds `n prioriteit. Moolman (1999:31) voer aan dat volgens internasionale tendense, geweld onafwendbaar is tydens grondhervorming. Suid-Afrika is slegs in die beginstadium daarvan en die stadige proses van die herverdeling van grond is `n duidelike rede vir plaasaanvalle. Viljoen en Van der Merwe (2000:30) sluit hierby aan en meld dat dit `n voldonge feit is dat daar `n berekende veldtog is om grondeienaars met geweld van hul grond te verjaag of om hulle deur middel van geweld so te intimideer dat hulle op eie inisiatief besluit om van hul eiendom afstand te doen.

Haefele (1998:13) noem dat boere wel die teiken kan wees van wraakaanvalle, veral waar werkers ontslaan is as gevolg van swak arbeidsverhoudinge. Gevalle is bekend waar werkers deur boere aangerand is en sodanige behandeling kan weerwraakaanvalle tot gevolg hê.

Geweldskultuur

Geweld word in Suid-Afrika as `n aanvaarbare medium om konflik op te los beskou en daarom sal plaasaanvalle nie oornag in die niet verdwyn nie. Straus (1998:20) meld dat die brutaliteit van `n plaasaanval beklemtoon word in die misdaadstatistiek van 1998, waar daar aangegeteken is dat 66 (12,9%) slagoffers vermoor is en `n verdere 196 (38,4%) beseer is, van wie 103 (20,2%) se beserings van `n ernstig van aard was. Geweld en onverdraagsaamheid is `n kenmerkende deel van die populêre kultuur.

Die wanpersepsies wat blankes en swartes van mekaar het weens die politieke beleid en segregasie van die verlede, het gewelddadige interpersoonlike gedrag jeens mekaar tot gevolg (Moolman 1999:31).

Grondhervorming

Liebenberg (2002:16) berig dat die direkteur van die Departement van Grondsake in KwaZulu-Natal gesê het dat wit boere nie van hul plase verdryf mag word nie, want dit sal die regering se grondhervormingsbeleid, wat binne die wetlike perke geskied, ondermyn. Ter aansluiting hierby sê Haefele (1998:25) dat die grondhervormingsprogram die vermoë het om konflik en onsekerheid onder gemeenskappe teeweeg te bring. Dit sal moeilik wees om te bewys dat die stadige grondhervormingsproses die motief vir die plaasaanvalle is. Moolman (1999:31) meld dat die stadige proses die frustrasievlekke van mense verhoog en dat dit tot geweld kan lei. Tot en met 1999 was slegs 20 van die 26 000 grondeise verwerk en Moolman beskou dit as die belangrikste rede vir plaasaanvalle.

In aansluiting hierby berig Coetzee (2004:2) dat `n onlangse uitspraak deur die Beweging vir Grondlose Mense (BGM) dat hy boere sal vermoor en kaders oplei om teen boere op te tree, hom `n klagte van haatspraak by die Menseregtekommisie op die hals gehaal het. Dit is ondeurdagte uitsprake soos hierdie wat daartoe bydra dat boere die stelling maak dat politieke redes die oorsaak van plaasaanvalle is. Die feit dat verskeie plaasboere grusaam vermoor is sonder dat enigiets vermis word, noop `n mens om te glo dat haat en wraak wel `n rol speel by baie van die plaasaanvalle.

Armoede en werkloosheid

Haefele (1998:13) meld dat armoede en werkloosheid in Suid-Afrika die hoofbydraende faktor in die hoë misdaadvlekke is. Dit mag wel misdadigers motiveer om betrokke te raak by plaasaanvalle. Maree (2003:54) ondersteun bogenoemde uitgangspunt en huldig die volgende siening:

“Economic strain and relative deprivation are universally accepted as factors contributing to crime. It is not poverty per se that contributes to crime, but how people

experience their financial situation within their social environment. The majority of poor people do not commit crime, but those who feel deprived will often resort to crime.”

Anderson en Stavrou (2001:72) verwys na `n studie wat in Dar es Salaam gedoen is, waarin respondenten aangedui het dat hulle steel weens werkloosheid en armoede. Die respondenten het voorts aangedui dat die lewe moeilik is en dat hulle sukkeld om kop bo water te hou, spesifiek ook wanneer hulle nie oor `n ondersteuningsbasis van familie en vriende beskik nie.

Onwettige vuurwapens

Moolman (1999:32) is van mening dat die groot hoeveelheid onwettige vuurwapens wat in Suid-Afrika beskikbaar is, `n bykomende rede vir plaasaanvalle is. In 1992 byvoorbeeld, is 500 mense doodgeskiet en in 575 van 650 voorvalle is AK 47's gebruik. Ter aansluiting by Moolman gee Straus (1999:17) die volgende statistiek (eerste helfte van 1998) in hierdie verband:

- Vuurwapens is in 237 plaasaanvalle gebruik;
- Messe en ander voorwerpe is in 103 plaasaanvalle gebruik;
- Handwapens is in 197 plaasaanvalle gebruik; en
- AK 47's is in 3 plaasaanvalle gebruik.

3.5 Slotbeskouing

Ten einde effektiewe misdaadvorkomingsmaatreëls in plek te hê, is dit belangrik om die effek en aard van misdaad op `n bepaalde plek te bespreek. Die kwantitatiewe uiteensetting soos weergegee in hierdie hoofstuk, dui daarop dat misdaad beslis op Transvaal Suiker Beperk se onderskeie landgoedere voorkom.

Aspekte van belang wat bespreek is, sluit statistiese data rakende misdaad en misdaadtendense, asook die aard en omvang van misdaad op die maatskappy se landgoedere in. In geheel beskou, is die misdaadsituasie op die plase onder beheer met `n relatiewe lae voorkoms van misdaad in die algemeen, veral wanneer die relatiewe lae waardes van gesteelde items in aanmerking geneem word. In hierdie verband meld Jeffery (1977:212) dat

misdAAD `n definitiewe ekologiese patroon volg, afhangende van die fisiese omgewing. Misdaad is met ander woorde voorspelbaar, wat beteken dat daar iets aan gedoen kan word.

Ten spyte van al die fisiese maatreëls wat op die onderskeie plase in plek is, is die implementering van addisionele voorkomingsmaatreëls noodsaaklik om te verseker dat risiko's optimaal en deurlopend aangespreek word, soos uiteengesit in hierdie hoofstuk. Dit is voorts belangrik om kennis te neem dat die hoofdoel van die kommersiële boerderyaktiwiteit van Transvaal Suiker Beperk is om wins vir die aandeelhouers te genereer.

Soos duidelik blyk in hierdie hoofstuk, is geweldsmisdade nie `n prioriteit op die plase nie, weens die relatief lae voorkoms daarvan in verhouding met ekonomies-verwante misdade. MisdaadvorKOMING fokus dus hoofsaaklik op die bekamping van ekonomies-verwante misdade en daarom is daar slegs kortliks na plaasaanvalle verwys.

In die volgende hoofstuk word die kwalitatiewe data-analises soos gedoen aan die hand van onderhoude en onderhoudskedules, bespreek.